

Nekrológy

Za dipl. inž. Lojzom Janzom

V sobotu 12. novembra 1966 náhle zomrel po pomerne krátkej a zákernej chorobe odborný konzervátor ochrany prírody dipl. inž., dipl. sc. pol. Lojzo Janza. Jeho úmrtím stráca naše ochranárske hnutie významného a obetavého pracovníka, veľkého milovníka prírody. Výsledky dlhoročnej, neúnavnej a cieľavedomej práce mu zaistili trvalé miesto v histórii štátnej ochrany prírody na Slovensku.

Lojzo Janza sa narodil 7. júna 1903 v Žiline, v chudobnej rodine robotníka ČSD. Už v detských rokoch prejavuje hlboký záujem o prírodné vedy, ktorý sa ešte viac prehĺbuje pri štúdiu na žilinskom reálnom gymnáziu. Po maturite pracuje plných 44 rokov v našom zdravotníctve. Najprv pôsobí v Košiciach ako správca psychiatrie, kde sa začína živo zaujímať o kultúru a kultúrne dianie v širokej škále jej pôsobenia na duševný rast a rozvoj ľudskej osobnosti. Čoraz častejšie sa začínajú objavovať jeho články, literárne aj kritické úvahy najmä v Slovenskom východe, ale aj v iných novinách a kultúrno-osvetových časopisoch. Nimi zasahuje do širokého okruhu a rôznorodých odborov nášho verejného života. Z veľkého množstva príspevkov publikovaných počas jeho pobytu v Košiciach zasluhujú si našu pozornosť aspoň niektoré: Budúcnosť ľudovej výchovy na Slovensku, Milióny na maďarské divadlá?, Nad hrobom veľkého Slovana, O umiestnenie mestskej knižnice v Košiciach, Nemožná slovenčina na maďarských filmoch, Košice budú mať „Dvoranu osvety“, Kynožení Slovania a mnohé ďalšie. Popri boji za kultúrne povznesenie slovenského národa nemôžeme v mnohých jeho článkoch prehliadnúť nádych národného cítenia a uvedomenie si spolupatričnosti k veľkej slovanskej rodine.

V búrlivých rokoch rozkladu našej republiky dipl. inž. Lojzo Janza aj

so svojou rodinou odchádza z Košíc. Stáva sa správcom sanatória v Dolnom Smokovci vo Vysokých Tatrách, neskôr administratívnym riaditeľom Štátnej nemocnice v Žiline. Predovšetkým prostredie Vysokých Tatier na neho hlboko pôsobí, čo sa popri mnohých zdravotníckych článkoch (Slovensko musí mať zdravotnícku generáciu.) prejavuje hlavne v článkoch prírodovedeckých. Píše o tatranskej prírode a jej krásach, ktoré si ho celého podmanili, stáva sa ich obdivovateľom. Sú to články Kamzíky, Kvety Tatier, Orlie hniezdo, Javorina — prírodná rezervácia Slovenska, Tatranské veveričky, Kúzlo serpentín a mnohé ďalšie, ktoré hovoria jasnou rečou o jeho veľkej láske k tatranskej a slovenskej prírode vôbec. Stáva sa jej nadšeným obdivovateľom a nezištným ochrancom. Ako zakladateľ a redaktor časopisu „Buď pripravený“ rozvíja myšlienky výchovy mládeže k ochrane prírody a láske k nej.

Hlavne však v Žiline a neskôr v Martine stupňuje svoju ochranársku činnosť, jeho práca smeruje predovšetkým k propagácii krás a vyzdvihovaniu vzácností i vysokých hodnôt slovenskej prírody. Touto svojou prácou upozorňuje na seba a 1. septembra 1951 ho Povereníctvo školstva a kultúry v Bratislave menuje „konzervátorom štátnej starostlivosti o ochranu prírody a kraja“ pre celé územie Slovenska. O niečo neskôr sa stáva okresným konzervátorom štátnej ochrany prírody v Martine. Z tohoto obdobia pochádza niekoľko jeho postrehov a podnetov k ochrane vzácných území slovenskej prírody. Je to predovšetkým článok „O záchranu hlavátky na Slovensku“ v XIII. ročníku Ochrany prírody, ktorým poukazuje na význam niektorých slovenských tokov, predovšetkým rieky Turca z hľadiska výskytu dôležitých ichthyofaunistických druhov a ich biocenóz, aj na nutnosť ich zákonitej ochrany. Výslednicou týchto jeho ochranárskych snáh je chránené nálezisko „Rieka Turiec“, zriadené na ochranu hlavátky obyčajnej a jej rybích spoločenstiev v tejto rieke severného Slovenska.

Dipl. inž. Lojzo Janza sa však zamýšľa aj nad stavom a ochranou prírody v zahraničí. O tejto problematike mimoriadne zaujímavo a pútavo píše v článku „Tropická príroda Kuby a jej ochrana“ v XIX. ročníku Ochrany prírody.

Zvláštnu pozornosť si zaslúžia jeho zaujímavé postrehy o ochranárskych otázkach v ankete jubilejného XX. ročníka Ochrany prírody. „Za najzávažnejší problém ďalšieho vývoja ochrany prírody a krajiny považujem zapojenie širokých mas občanstva do ochranárskej práce, a to na základe dobrovoľnej spolupráce dospelých pracujúcich, inteligencie a mládeže. Minulosť aj prítomnosť nám ešte stále ukazuje i dokazuje, že volené orgány (NV všetkých stupňov) neprejavujú dostatok pozornosti ochranárskej práci, túto bagatelizujú a odsúvajú na vedľajšiu koľaj. Smutným dôkazom toho sú stále sa opakujúce svojvoľné a neuvážené ničenia starých parkov, pustošenie rybníkov, nevhodné a škodlivé úpravy menších vodných tokov, rúbanie pamätných a vzácných drevín, svojvoľné otváranie kameňolomov a pleskovísk. A čo tie desiatky spus-

tošených stavebných a historických pamiatok, kúrií, kaštieľov, rozkradených movitostí, zbierok, obrazov!“ A ďalej píše: „Hľadajte vhodnú cestu k práci ochranárskych nadšencov, aby nastupujúca mladá generácia mohla si včas osvojiť všetky potrebné skúsenosti! Vytvorte čím skoršie Ligu ochrany prírody (na mene nezáleží), dajte jej ušľachtilú náplň práce, lebo len tak zdokonalíte a zveľobíte ochranu prírody a jej krás v ČSSR“.

Tieto jeho slová jasne hovoria o širokom rozhlade tohto popredného pracovníka v našej dobrovoľnej ochrane prírody, o jeho pozitívnom prístupe a vzťahu k našim prírodným aj historickým pamiatkam, ku kultúrnemu odkazu a dedičstvu našich predkov.

Tak ako dipl. inž. Lojzo Janza nepoznal prekážok pri plnení svojich pracovných povinností, nepoznal ich ani v kultúrnej a osvetovej práci, vo verejnom živote. Jeho úmrtím odišiel z našich radov prírodovedec-amatér, dobrý znalec našej prírody a jej oduševnený ochranca. Odišiel uprostred budovania dobrovoľnej ochranárskej organizácie s celoslovenskou pôsobnosťou — pobočky Sboru ochrany prírody, budovanej pri prírodovedeckom oddelení Turčianskeho múzea Andreja Kmeťa v Martine.

Pri rozlúčke s naším dobrovoľným ochranárskym pracovníkom je našou povinnosťou z celého srdca poďakovať dipl. inž. Lojzovi Janzovi za jeho celoživotnú prácu zasvätenú prírode a slovenskej histórii, za jeho lásku k prírodnému bohatstvu Slovenska a ľudu našej republiky, ktorému vznešenému cieľu zasvätil celý svoj život.

Česť jeho pamiatke.

Jaroslav Svatoň

JAROSLAV SVATONĀ a kol.

KMETIANUM

VLASTIVEDNÝ SBORNÍK
TURČIANSKEHO MÚZEA ANDREJA KMEŤA
I

Ex:

Digitizácia: Uziak, 52.05 Trenčín, 8.5.2012

Pre Turčianske múzeum Andreja Kmeťa v Martine vydalo v roku 1968 Stredoslovenské vydavateľstvo v Banskej Bystrici ako svoju 165. publikáciu a ako 67. publikáciu edície *Náš kraj*.

Zodpovedný redaktor: Miloš Štilla
Technický redaktor: Ondrej Korman

Vydanie prvé. Tematická skupina 02. Náklad 1000 výtlačkov. Vytlačili Západoslovenské tlačiarne, n. p., Nitra. Sadzba jún 1967, tlač apríl 1968. Rozsah AH 17,17 VH 17,35. Vydanie povolilo SÚKK 1268/1-1965 zo dňa 20. X. 1965. R-07*81011

Cena Kčs 21.— viaz.
82 — 004 — 1968